

H. Tóth Imre

A SZLAVISZTIKA UJABB EREDMÉNYEI

A bennünket körülvevő objektív valóság tudományos megismerésének két alapvető útja van:

A/ Uj, eddig ismeretlen vagy kevésbé ismert adatok összegyűjtése, rendszerezése és vizsgálata.

B/ Az ismert adatok, az ismert anyag új módszerekkel történő tanulmányozása. Ebben az esetben külön figyelmet érdemel a szemléletmód és módszer közötti dialektikus kölcsönviszony hangsúlyozása, azaz annak vizsgálata, hogy az emberi gondolkodás fejlődése, absztraktabbá válása milyen mértékben segítette elő az egyes szaktudományokban alkalmazott módszerek fejlődését és alkalmazását. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a módszer mennyiben befolyásolta az egyes szaktudomány szemléletmódját, azt, ahogyan az adott tudomány tárgyát képező tényeket értelmezi, vizsgálja. A módszer fontosságának előtérbe kerülése indokolja azt, hogy ma beszélünk strukturális nyelvészetről, matematikai nyelvészetről stb. Ezek az elnevezések a különféle módszerek túlértékelésének mintegy autonómmá válásának következtében jelentek meg és egy bizonyos fokig az adott módszer egyedülállóságát, egyedül célravezető jellegét hangsúlyozzák. Ezért azt a veszélyt rejthetik magukban, hogy egy-egy disciplinát a módszer színvonalára fokozzanak le, azonosítva a módszert az egész tudománnyal. Jellemző esete ennek az eljárásnak az, amikor csak összehasonlító-történeti nyelvtudományról beszéltek és irtak,

azonosítva a nyelvtudományt az összehasonlító-történeti módszerrel. Ez az adott történeti viszonyok között érthető volt, mert a XIX. század nyelvtudománya aligha rendelkezett más módszerekkel. Ma már a nyelvtudomány, így a szláv nyelvtudomány is, módszerek egész sorával dolgozik. Azonban ezek csak módszerek az egységes nyelvtudományon /szlavisztikán/ belül. Ezért J.N. Baudouin de Courtenay nyomán helyesnek tartjuk, hogy egységes nyelvtudományról¹, egységes szláv nyelvészetről beszéljünk, amelynek több szemléleti módja, több módszere - matematikai, összehasonlító-történeti, földrajzi stb. - van. A továbbiakban a tudományos megismerés említett két útjának újabb eredményeit vázoljuk a szláv nyelvészetben.

A. Új adatok feldolgozása

Amíg a leíró nyelvtan vagy dialektológia az új adatok nagy mennyiségével operálhat, a szláv nyelvtörténet aligha számolhat újabb írott források felbukkanásával. Szerencsénkre az utóbbi évek eredményei bizonyos fokig kedvezőbb képet mutatnak e tekintetben, mint az várható volt. Itt csak két újabb forrásra hívjuk fel a figyelmet, amelyek az egész szláv nyelvészet számára fontosak és nagy jelentőséggel bírnak.

1. A novgorodi nyirfakéreg levelek, amelyekből eddig 539 darabot publikáltak. Ezek feltétlenül novumot jelentenek a kutatók számára.

2. A hagyományos, írott források lehetséges száma is nőtt az utóbbi időben. Itt szeretnénk hangsúlyozni a

Sinai hegyen lévő Szt.Katalin kolostorban talált szláv kéziratok anyag fontosságát. Példaképpen említjük meg, hogy a Leningrádban található, un. Byckov-zsoltár folytatását ebben a kolostorban fedezte fel M. Altbauer és H.G. Lunt. Ez 135 levélnyi terjedelmű. Sajnos, a kódex jelentős része hiányzott. Ezért M. Altbauer és H.G. Lunt az un. Sinai 6 kiadásnál egy későbbi szöveggel kénytelen volt pótolni a hiányzó részt. /Harwardi zsoltár/. Azonban az utóbbi időben véletlen baleset /tűzvész/ során egy rejtekhelyről előkerültek a szláv és nem szláv, pergamenre írt anyag között a Sinai 6 hiányzó levelei is. Így egy nagy terjedelmű korai orosz redakciójú zsoltárfordítás került a szláv filológusok birtokába. Igen érdekesek az utóbbi években ásatások során előkerült novgorodi nyirfakéreg levelek információi is. Itt csak két hangtörténeti vonatkozásra hívjuk fel a figyelmet. Az északi eredetű, korai anyagban ázásra /аґаһһе/ utaló példák vannak, amelyek a hangsúlytalan /o/ helyén találhatók. Az ázásra utaló korai adatok arra mutatnak, hogy ez a jelenség nem késői eredetű redakciós folyamat eredménye, hanem legalább egyidős, ha nem korábbi az un. ozással /оґаһһе/². Ez a felfedezés, összhangban más tényekkel, vezetett oda, hogy kialakult egy új elmélet az ázás és ozás megjelenéséről, az egyes szláv nyelvekben megfigyelhető realizációjáról. Képviselői V. Georgiev, V.K. Zuravlov, S. Stojkov és részben F. P. Filin³. A novgorodi nyirfakéreg levelek egyik jellemző sajátossága a II., ill. III. szláv palatalizáció hiánya. Pl. на нѣхънѣ, на нѣотънѣ, на ловѣтѣ /XI. sz. 80-as évei/, наспанне въхо /XII-XIII. sz. határa/. Lehetséges, hogy néhány eset-

ben a palatalizáció morfológiai úton történő másodlagos hiányáról van szó. Azonban a III. palatalizáció esetében ez a magyarázat aligha alkalmazható. Elszigetelt, lokális jelenség-e a palatalizáció hiánya ezekben az esetekben? - vetődik fel a másik kérdés. A választ bonyolítják a dialektológiai gyűjtések adatai. És itt egy új forrás fontosságára hívjuk fel a figyelmet: a dialektológia gyűjtésére. Amikor elkészült a Moszkvától keletre elterülő orosz nyelvjárások Atlasza, Z. Stieber lengyel nyelvész arra a megállapításra jutott, hogy bizonyos ősszláv tövekben /^xkéd-, ^xkév-/ hiányzik az un. II. szláv palatalizáció. A jelenség nem áll önmagában, mert hasonló sajátosság figyelhető meg a pszkovi nyelvjárásokban is. Óriási területen előforduló jelenségről van szó, amely általános szlavisztikai fontosságú, hiszen felveti azt a problémát, hogy az ősszláv palatalizáció idején perem-területen elhelyezkedő - később keleti szlávra fejlődő - nyelvjárásokat érintette-e a II., III. palatalizáció, vagy ezekben nem ment végbe, vagy nem teljesen ment végbe ez a folyamat.⁴ Ez a két példa illusztrálja, hogy az újabb adatok szükségessé teszik olyan fontos összehasonlító szláv nyelvészeti problémakör újravizsgálását, mint az ősszláv vokális rendszer, ill. az alapvetően tisztázottnak tűnő szláv palatalizációkra vonatkozó ismereteink revidálását is.

B. Ismert anyag tanulmányozása új módszerekkel

Azokban a disciplinákban, ahol új anyag felbukkanása nem várható, vagy nem valószínű, a szenléletmód és mód-

szerek tökéletesítése révén érhetünk el új eredményeket. A nyelvtudomány történetében különösen nagy jelentőségű a funkcionális szemlélet előtérbe kerülése, amely a strukturalizmus különféle iskoláinak /prágai, koppenhágai, amerikai/ kialakulásához vezetett.⁵ A funkcionális szemlélet eredményezte a fonológia megszületését, amelyet ma már szintén különböző iskolák képviselnek. Csak a Szovjetunióban ismerünk leningrádi, moszkvai és újmoszkvai irányzatot /iskolát/. A fonológia jelentős sikerei mellett a szlavisztikában a morfológiai vizsgálatok hosszú ideig csak részeredményekhez vezettek. Igen jelentős e téren R. Jakobson és W. Man'czak eredményei, amik a hagyományos, újgrammatikus indíttatású morfológiai nézetek felváltására irányultak. Az újgrammatikus tanok reakciójaként jelent meg Vl. Georgiev Основни проблеми на славянската диахронна морфология /Szófia 1969/ c. műve, amelynek célja a diakrón morfológia alapelveinek ismertetése volt.

Vl. Georgiev a diakrón morfológia fogalma alatt tulajdonképpen új, strukturalista szempontú disciplinát ért, amelynek alapelveit a következőkben foglalta össze:

1. A morfológiai változásokban jól nyomon követhető törvényszerűség érvényesülnek, amelyek megszabják a morfológiai rendszer fejlődésének irányát. A hagyományos nyelvészet, az újgrammatikusok nyomán a főnévi, vagy igei végzések /flexiókat/ a fonetikai törvényszerűségekből vezette le, abból kiindulva, hogy a fonetikából ismert törvényszerűségek itt is szabályosan érvényesülnek. Ennek az eljárásnak a tarthatatlanságát azzal bizonyította be Vl. Ge-

orgiev, hogy a rab, učeník típusú főnevek esetvégződéseiben a mai oroszban egyetlen olyan végződés sem fordul elő, amely fonetikai, fonematikai úton magyarázható volna. Ilyen esetekben az újgrammatikusok az analógia elvét bevezetve vezették le a hangfejlődési tendenciák hatásával nem magyarázható esetvégződéseket. Vl. Georgiev elutasítja az analógia magyarázó elvként való használatát is. Ebből kiindulva mondja ki a diakrón morfológia második alapelvét.

2. A morfológiai jelenségeket morfológiai úton kell és lehet magyarázni. A morfológia ugyanis a nyelvi hierarchiában magasabb szintet képvisel, mint a fonetikai vagy fonematikai, ezért a morfológiai folyamatok semlegesíthetik a fonetikei, fonematikai szintű változások eredményeit. Különösen jól szemléltethető ez a törvényszerűség azokban az esetekben, amikor a fonetikai, fonematikai változások eredményeként homonim formák keletkeznek. Itt a homonimia elmentétbe jut a magasabb morfo-szintaktikai szint törvényszerűségeivel, ezért a homonimiák morfológiai úton kiküszöbölődnek az adott morfológiai strukturából.

3. A diakrón - Vl. Georgiev felfogásában strukturálisnak értelmezett - morfológiának sajátos tárgya van: azon okok és folyamatok vizsgálata, amelyek a morfológiai rendszer sajátos törvényszerűségeiben jutnak kifejezésre.⁶ Vl. Georgiev tételei bizonyítására az óbolgár /ószláv/ declinatio rendszer sajátosságait használta fel. Eközben kitért más szláv nyelvek, elsősorban a morfológiai szempontból gazdag orosz nyelv adataira is.

V. K. Zuravl'ov Georgiev már említett könyvét úgy értéke-

li, mint egy új tudományterület, a diakrón morfológia alapelveinek kialakítását.⁷

Az ismert szovjet fonológus V. K. Zuravl'ov Georgiev tétételeiből és eredményeiből kiindulva egy általános, nemcsak a főnévre kiterjedő strukturális morfológiát dolgozott ki, amelynek alapelveit a Балканско Езикознание /Linguistique Balkanique/ c. folyóirat XIX. évfolyamának 1976. évi 2. és 3. számában publikálta.

V. K. Zuravl'ov célja az, hogy a diakrón fonológia már kipróbált elveit és módszereit a morfológiai kutatásokkal összhangba hozza és így tisztázza a diakrón morfológia alapelveit, amelyeknek kidolgozatlanságát a modern /strukturális-ta/ nyelvtudomány egyik hiányosságának tartja.

Korábban már láttuk, hogy a morfológia szintje a nyelvi hierarchiában magasabbrendű, mint a fonológiai. Eppen ezért a fonológiai törvényszerűségek nem lehetnek alkalmasak a morfológiai változások törvényszerűségeinek megállapítására. Nem ellentmondásos-e akkor V. K. Zuravl'ov eljárása, aki egy alacsonyabb szint /a fonológiai/ sajátosságával magyarázza egy magasabb szint /a morfológiai/ törvényszerűségeit. Ezt az ellentmondást V. K. Zuravl'ov úgy küszöböli ki, hogy olyan jellemzőket keres, amelyek a nyelv minden szintjére nézve kötelező jellegűen érvényesek, mert magából a nyelv lényegéből következnek. A modern nyelvtudomány két olyan alapvető posztulátumot ismer, amely a nyelv bármely szintjén történő változásnak oka lehet:

1. A rendszerszerűség posztulátumát
2. A funkcionálás posztulátumát⁸

E két posztulátum érvényesülését V. K. Zuravl'ov a szimmetriára és az egyensúlyra való törekvésben látja. Természetes, a teljes szimmetria elérése csak cél, mert abban a pillantban, amikor a nyelv ezt elérné, megszűnne a fejlődés.⁹

A szimmetriára való törekvés tehát azért lehetséges, mert mindig marad a nyelvben valami aszimmetrikus, ami a változás előidézője. Mivel a nyelv általános fejlődését ezek a tényezők mozdítják elő, alkalmasak arra, hogy nem csak a fonológiai, hanem a morfológiai rendszer változásait is megmagyarázzák. Így a fonológiából ismert fogalmak morfológiai alkalmazása is lehetségessé válik.¹⁰ Ezek a fogalmak már nemcsak a fonológiai rendszer tanulmányozásának alapjául szolgálnak, hanem a nyelvfejlődés általános érvényű magyarázó-elvévé válnak V. K. Zuravl'ov értelmezésében és alkalmazásában.

Ezt követően Zuravl'ov felvonultatja a fonológiából ismert terminus technikusokat és rámutat morfológiai alkalmazásuk lehetőségeire. Megtaláljuk itt a rendszer centrumára és perifériájára, a nyelvi transzformációkra, a divergens-konvergens folyamatokra, a rendszer stabilitására és labilitására vonatkozó fonológiai elvek alkalmazását stb., amelyekből morfológiai következtetést von le a szerző.

V. K. Zuravl'ov eljárásnak szemléltetésére megemlítjük a centrumra, ill. perifériára vonatkozó megállapításokat.

A centrális jelenségek viszonylagos stabilitással rendelkeznek, míg a perifériálisak mobilabbak, labilisabbak.¹¹

Ha a legrégebbi orosz emlékek morfológiai rendszerét vizs-

gáljuk, feltűnik az indoeurópai un. mássalhangzós tövű főnevek declinációjában megnyilvánuló labilitás. Az -os/-es tövű főnevek különösen jól szemléltetik ezt az ingadozást. Tulajdonképpen négy lehetőséggel van dolgunk:

I. A G.Lsg. végződésében a "töbővülés" mellett megőrzik az eredeti -e flexiót: небесе, слобесе, тлесе

II. A G.Lsg. végződése az -i tövekből átvett -n, ill. az -e G.sg. mellett jellemző a Lsg. -n végződése: несечи, несечн Sinajskij paternik, тлечн uo.

III. A töbővülés hiányzik és a főnév az egykori -ō-tövű semleges nemű főnevek esetvégződéseit kapja: G.Sg. -a, L.Sg. -t: I.sg. -амь: арѣа, тѣльмь /Rheimsi evangelium/, тѣаѣ Sinajskij paternik.

IV. Az -es- morféma és a jellegzetes mássalhangzós végződés megfigyelhető bizonyos más tövű főnevek genetivus singularisában is: овесе, овшесе sőt нлесе; из оцесе твоеро Dobrilo evangélium /1164/.

E főnevek nagy mobilitása és esetvégződéseinek változása azzal magyarázható, hogy a declinatio rendszer perifériáján helyezkednek el. Mozgásuk iránya is jól szemléltethető; a centrumhoz közelebb álló -ō-tövű és -ī-tövű főnevek esetvégződéseit veszik fel. Amikor ez nem sikerül - az eredeti végződés, mivel a rendszer perifériáján van, kivész a morfológiai rendszerből. Ritkábban fordul elő az, hogy a perifériához közeledve az -ō-tövű főneveknek is átadják végződésüket /IV. eset/. Hasonló a helyzet a többi, un. mássalhangzós tövű főnévvel. A periféria változatosságával szemben a centrumra a stabilitás, az egyöntetűség

jellemző.¹² Ebből a szempontból az un. -a tövek kemény variánsa érdemel figyelmet, ahol a k, g, ch-ra végződő főnevek k||c', g||z', ch||s' /tőváltakozást/ allomorfokat kiküszöbölő töegyesülési folyamaton kívül az irodalmi nyelvben alig történik valami változás ebben a paradigmában. E declinációs típus centrális helyzetének egyik bizonyítéka az a szerep is, amelyet az e paradigmához tartozó főnevek a pluralis dativus, instrumentalis és locativus unifikációs folyamatában betöltöttek. A centrum és periféria fogalma azonban különbözhet a különféle nyelvjárásokban és nyelvekben. Az óorosz és a mai orosz nyelvjárások egy jelentős csoportjában /Novgorod és Pszkov környékén/ az -a végű főnevek genetivus singulárisában az egykori lágy variáns végződésének a hatására -ĭ /> e/ flexiót találunk: ао... стѣнѣ, ао нзѣе stb. Itt a kevésbé perifériális lágy variáns centrum felé történő mozgásának lehetünk tanúi. Másrészt alakul tehát a centrum és periféria viszonya a nyelvjárásban. Nyugalom, megtorpanás itt sincs, csak a mozgások iránya lehet változó. Az elmondottak jól szemléltetik V.K. Zuravl'ovnak azt a megállapítását, hogy a nyelvi rendszer perifériáján a legnagyobb a változás lehetősége: ott jön létre a nyelvi rendszer új eleme.¹³ A nyelvi változások lehetősége a perifériális rendszerben eleve adva van. A centrum és periféria viszonyát illetően láttuk, hogy ez esetleg nyelvjárásonként és koronként más lehet. Zuravl'ov a végződés "mozgékonyosságában", labilis voltában, ingadozásában a periféria és centrum ellentétét látja: azt, hogy az adott típus gyengén "kapcsolódik a rendszerbe".¹⁴ A

tapasztalat azonban mást mutathat. Ha a стыжа főnév accusativus plurálisa a Rheimsi-evangéliumban nem az ó-bolgár emlékekből is ismert és várható стыжа, hanem стык, az nem e paradigmarendszer perifériális vagy centrális helyzetének kifejezője, hanem egy genetikailag indokolt használat: a стык az élőnyelv hatására a kódex másolójának nyelvéből bekerült esetvégződés. Ezért a végződésben megnyilvánuló "ingadozás" nem tekinthető mérvadónak az e típusú főnevek centrális vagy perifériális helyzetét illetően. Természetes, hogy a diakrón morfológia nem egy megállapítása már korábban is ismert törvényszerűségeen nyugszik, mintegy átfoglalja azokat. Így pl. Zuravl'ov megállapítja, hogy bizonyos morfológiai kategóriák konvergálhatnak abban az esetben, ha megszűnik közöttük a formális különbség, nő a neutrális helyzetek száma. Ebből a szempontból neutrális pozíciónak fogható fel az a tény, ha különböző tövű /típusú/ főnevek horizontális elhelyezkedésű esetei között "érintkezési pont" van, azaz bizonyos esetvégzések azonosak. Az ilyen esetek jelentéstanilag izoszemantikusak, végződésük pedig izomorfikus.

Két izoszemantikus és izomorfikus eset között eleve feltételezhető a kölcsönhatás, mert nincs megkülönböztető elemük. Hasonló megállapításra jutott már V. K. Zuravl'ov előtt A. V. Bogorodickij, a kazáni nyelvészeti iskola nagy képviselője is, aki megállapította, hogy két paradigmarendszer között a várható kölcsönhatás attól függ, hogy mennyi a közöttük lévő "érintkezési pont" /пункт соприкосновения/; azaz milyen szemantikai, hangsúlybeli és formális egyezés

/Zuravl'ov felfogásában neutralizáció/ mutatható ki közöttük.¹⁵

Erre a folyamatra a "legklasszikusabb" példa az -o- és -u-tövű himnemű főnevek kölcsönhatása, illetve egybeesése. Természetes, a hagyományos nyelvészet és a diakrón morfológia képviselői közötti ilyen jellegű egyezés egyik fél tudományos tekintélyét sem csökkenti.

V. K. Zuravl'ov dolgozata után Vl. Georgiev összegező tanulmányban fogalmazta meg a diakrón morfológiára vonatkozó nézeteit. Ebben rendszerezi a diakrón morfológia alapelveit és módszereit. Megközelítési módját strukturálisnak tekintti, mert a morfológiát kölcsönösen összekapcsolt és kölcsönösen feltételezett elemek összességének fogja fel. A diakrón morfológia jelenségeit összefoglalva megvizsgálja e jelenségek kiváltó okait. Ennek során a következő osztályozást adja: I. Tisztán morfológiai okok, II. Morfo-szintaktikus okok, III. Morfo-szemantikus okok. Az utóbbi két kategóriánál a morfológiai szintnél magasabb nyelvi szint /pl. a szintaktikai rendszer/ szabályozza a morfológiai rendszer változásait.¹⁶

Vl. Georgiev és V.K. Zuravl'ov munkássága következményeként tanúi lehetünk egy új nyelvészeti disciplinának, a diakrón morfológia kialakulásának, ami a modern morfológiai kutatások bizonyos eddigi elmaradottsága miatt rendkívül örövendetes jelenség. Azonban nem hallgathatjuk el, hogy vannak bizonyos kétségeink a fonológiából ismert elvek és eljárások morfológiai alkalmazásával kapcsolatban. Hasonló kétségek ismeretesek a fonológia és morfológia határterü-

leteit kutató, un. "prágai iskola" képviselőinél is.

A központi kérdés az, hogy mennyire és milyen mértékben vihetők át a történeti fonológia kutatási módszerei és elvei egy bonyolultabb és magasabb nyelvi hierarchikus szint, a morfológia tanulmányozásának területére. Az eljárás helyessége iránti kételyének adott kifejezést K. Horálek, aki szerint tévednek a strukturalisták, ha azt gondolják, hogy a grammatikai rendszer a fonológiából is ismert módszerekkel sikeresen tanulmányozható. Horálek a nehézséget abban látja, hogy a morfológiai rendszer változásaiban alapvető, meghatározó jelentősége van a grammatikai kategóriáknak. Éppen a grammatikai kategóriák szabályozó funkciója az, ami a fonológiai és morfológiai változások közötti analógiát meglehetősen távolivá teszi.¹⁷

Horálek ellenvetése a kiutat is megjelöli számunkra: csak az a megközelítési mód lehet helyes a morfológiában, amely a grammatikai kategóriák jelentőségét is szem előtt tartja. Georgiev morfológiai megoldásai ebből a szempontból elfogadhatók, hiszen figyelembe veszik a grammatikai kategóriákat. Különösen jól látható ez a morfo-szintaktikus és a morfo-szemantikus okok vizsgálatánál, ahol a grammatikai kategóriák vezető szerepe vitathatatlan.

A fonológia alapelveinek, módszereinek morfológiai alkalmazása nem lehet mechanikus. Figyelembe kell venni a morfológia sajátos vonásait is. Különösen fontos a régi és új formák együttélésének ténye. V. Kiparsky az orosz nyelv morfológiájára azt tartotta jellemzőnek, hogy két vagy több forma "békés együttélése" is lehetséges benne.¹⁸

A morfológiai rendszer e tulajdonságát feltétlenül tekintetbe kell venni a diakrón morfológia elemeinek kidolgozásánál és alkalmazásánál. Ez az a pont, ahol Zuravl'ov megállapításai további kutatásokat igényelnek.

Összefoglalva az eddigieket elmondhatjuk, hogy a szlavisztika újabb eredményének tekinthetők azok az erőfeszítések, amelyeket a strukturális és funkcionális szemléletmód és módszer segítségével a morfológia vizsgálata terén Vl. Georgiev és V. K. Zuravl'ov elért.

Irodalom

- ¹ И. А. Бодуэн де Куртене, Избранные труды по общему языкознанию. I. Москва, 1963. 56-57., 373., II. 1963. 323-324.
- ² Ф. П. Филин, К хронологии русского аканья. *Lingua viget*. Helsinki, 1965. 53.
- ³ Lásd erről közös könyvüket. В. И. Георгиев, В. К. Журавлев, Ф. П. Филин, С. И. Стойков, Общеславянское значение проблемы аканья. София, 1968.
- ⁴ Z. Stieber, Druga palatalizacja tylnojęzykowych w świetle atlasu dialektów rosyjskich na Wschód od Moskwy. Świat językowy Słowian. Warszawa, 1974. 111-115.
- ⁵ Z. Golab, A. Heine, K. Polański. Słownik terminologii językoznawczej. Warszawa, 1970. 538.
- ⁶ В. (И.) Георгиев, Основни проблеми на славянската диахронна морфология. София, 1969. 7-8.
- ⁷ В. К. Журавлев, Введение в диахроническую морфологию. Балканско Езикознание. София, XIX/2., 1976. 49.
- ⁸ В. К. Журавлев, Idézet mű 49.
- ⁹ В. К. Журавлев, Idézet mű 59, 61.
- ¹⁰ В. К. Журавлев, Idézet mű 49, 62.
- ¹¹ В. К. Журавлев, Idézet mű 64.
- ¹² В. К. Журавлев, Idézet mű 64.
- ¹³ В. К. Журавлев, Idézet mű 64.

- 14 В. К. Журавлев, Введение в диахронную морфологию.
Балканско Езикознание. XIX/3., 1976. 43.
- 15 В. А. Богородицкий, Об основных факторах морфологического развития языка. Очерки по языковедению и русскому языку. Москва, 1939. 184. Bihari József - H. Tóth Imre, Nagy orosz nyelvészek III. V. A. Bogorodickij. Eger, 1969. 238.
- 16 Вл. Георгиев, Принципи на славянската диахронна морфология. Славянска Филология XV. София, 1978. 5., 9., 14., 15.
- 17 Й. Вахек, Лингвистический словарь Пражской школы. Москва, 1964. 123-124.
- 18 V. Kiparsky, Russische historische Grammatik. II. Heidelberg, 1967. 21.